

DIPLOMACIE 2. SVĚTOVÉ VÁLKY V REFLEXI POŠTOVNÍ ZNÁMKY (A JEJÍ DIDAKTICKÝ POTENCIÁL)

KAMIL ŠTĚPÁNEK

Postage stamps, like posters, are a historical source that reflects modern history in particular. Postage stamps, like posters, are a historical source that reflects modern history in particular. The described process creates an alternative educational medium strengthening mainly the inter-subject cooperation. It also allows the implementation of elements of media education in school history. Through them, for example, the propaganda mechanisms can be explained in a clear and effective way.

Key words: history teaching; didactics of history; post stamps; propaganda; Media Education; treaties and conferences of World War II.

Úvodem

Poštovní známky (a podobně i plakáty) se v historii osvědčily jako nástroje přesvědčovacích strategií. Jsou také čitelným médiem názorně sdělujícím, k jakým tradicím a odkazu se ten který státní útvar hlásí, respektive co významného považuje za hodno připomenutí. Konkrétní informační hodnota se tedy skrývá nejen ve vlastním objektu, ale i ve způsobu šíření. Ve spojení s obálkou, pohlednicí nebo korespondenčním lístkem nám prozrazuje v první řadě místo svého původu a účastní se jistým způsobem komunikace mezi lidmi. Sama poštovní známka je pak nositelem obsahu – dat o osobách, událostech nebo jevech, které mají nebo měly ve své době pro zadavatele díla zásadní význam. Některé záškodnické experimenty válečných strategií s charakteristickými vlastnostmi známek však zašly tak daleko, že bychom je dnes s trochou nadsázky mohli označit za dezinformační kampaň hybridní války. A dochovaly se zajímavé příklady.

Šíře motivů více než stoleté známkové produkce pokrývá prakticky každé významnější historické téma světových nebo národních dějin a nejinak je tomu i s diplomacií 2. světové války. Sestava pouhého ilustrativního obrazového doprovodu k probírané látce však už nenaplnuje představu moderní výuky obsahující analytickou práci s informačními zdroji. Filatelistický materiál k předloženému textu byl tedy zkoumán přednostně s ohledem na **dobové** diplomatické a konferenční aktivity, jež jsou alespoň zmiňovány ve školních učebnicích. Didaktická aplikace příspěvku poté upřednostnila známkové motivy umožňující v edukačním (resp. mediálně výchovném) procesu procvičovat jednoduché analytické postupy.

Smlouvy a konference 2. světové války představují samy o sobě složitou a komplexní problematiku. I s ohledem na úzce vymezené cíle byla zjištěna směřována k četnosti výskytu dobové medializace diplomatických akcí anebo jejich výročních připomínek. Ač poněkud vybočujeme za datově pevně vymezený rámec světového konfliktu, opodstatněná šetření by se vztahovala rovněž k *Ocelovému paktu* o vzájemné válečné pomoci podepsaná mezi Třetí říší a Itálií již na jaře 1939. Případná známková medializace by se mohla týkat i následného *Paktu tří*, vzniknuvšího přistoupením Japonského císařství 27. září 1940, jež doplnilo předchozí smlouvy mezi těmi-

to mocnostmi. Později se připojilo ještě Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, Bulharsko, Chorvatsko, Finsko, Mandžukuo a Thajsko.¹

Důležitý prostor ve školním výkladu zaujímá sovětsko-německá smlouva o neútočení z 23. srpna 1939 uzavřená na deset let včetně tajného dodatku o rozdělení sfér vlivu. Hojnější emitování poštovních známek však lze předpokládat (aktuálně či připomínkou) u konferencí či deklarací antihitlerovské koalice. Ať už máme na mysli Atlantickou chartu z léta 1941 nebo Casablanskou konferenci mezi F. D. Rooseveltem a W. Churchillem v lednu 1943 v Maroku o (prozatím jen západních) spojeneckých postojích, plánovaných akcích a požadavcích vůči Ose.² Největší pozornost se nicméně soustředila na konference tzv. Velké trojky o (po)válečném osudu osvobozených nebo poražených zemí: 28. listopadu – 1. prosince 1943 v iránském hlavním městě, Jaltskou konferenci mezi 4. až 11. únorem 1945 a berlínské setkání na přelomu července a srpna 1945. Jistá pozornost byla věnována alespoň druhé z Vídeňských arbitráží z léta 1940, jejíž důsledky bývají v učebnicích výběrově zmíněny. Samozřejmě by bylo možné sledovat známkové stopy celé řady dalších méně medializovaných diplomatických aktivit (tři Moskevské konference apod.), avšak již zcela mimo plánovaný rozsah tohoto textu.

Za výchozí pramen textu posloužily kromě vlastní autorovy kolekce katalogy Stanley Gibbons Velká Británie, Michel Německo, Scott USA, stejně jako domácí komerční webové stránky a e-shopy obchodníků s filatelistickým materiálem nebo oficiální stránky pošt a spojů příslušných zemí.³

Poněvadž předmětem zájmu je vysledování didaktického potenciálu poštovních známek, nikoli jejich filatelistická jedinečnost, literaturu zabývající se známkami je možné uplatnit spíše sporadicky. Důležitou roli proto sehrávají sekundární informační zdroje, práce odborných historiků o osobnostech či detailních historických souvislostech, jež pojetí a symboliku vyobrazených událostí v případě potřeby pomohou osvětlit, interpretovat a poté zařadit do výuky jako alternativní médium žákovského poznávání historické skutečnosti. Při promyšlení aplikace pro moderní dějepisnou výuku hledáme inspiraci v moderní německé mediální didaktice nebo práci Roberta Stradlinga o multiperspektivním nazírání informačních zdrojů a dalších textech českých didaktiků včetně autora příspěvku.⁴

Obraz konferenčních a smluvních aktivit válčících bloků 1939–1945 na poštovní známce

Hned v úvodní větě nutno konstatovat (a možná i s jistou dávkou překvapení), že jejich reflexe v celkovém známkovém obrazu 2. sv. války zaujímá zřetelně marginální postavení. Máme přitom na mysli jak aktuální, ještě válečné, emise, tak i výroční připomínky. Rámcové téma světové války reflektují doslova tisíce námětů pokrývající širokou škálu vyobrazení od bojové techniky přes osobnosti, bitvy až k druhům vojska či stejnokrojům. Zásadní diplomatické akti-

¹ Srov. blíže: *Dějiny diplomacie 3*. Praha 1979, s. 88–95; *Encyklopedie moderní historie*. Praha 1995, s. 317, 331.

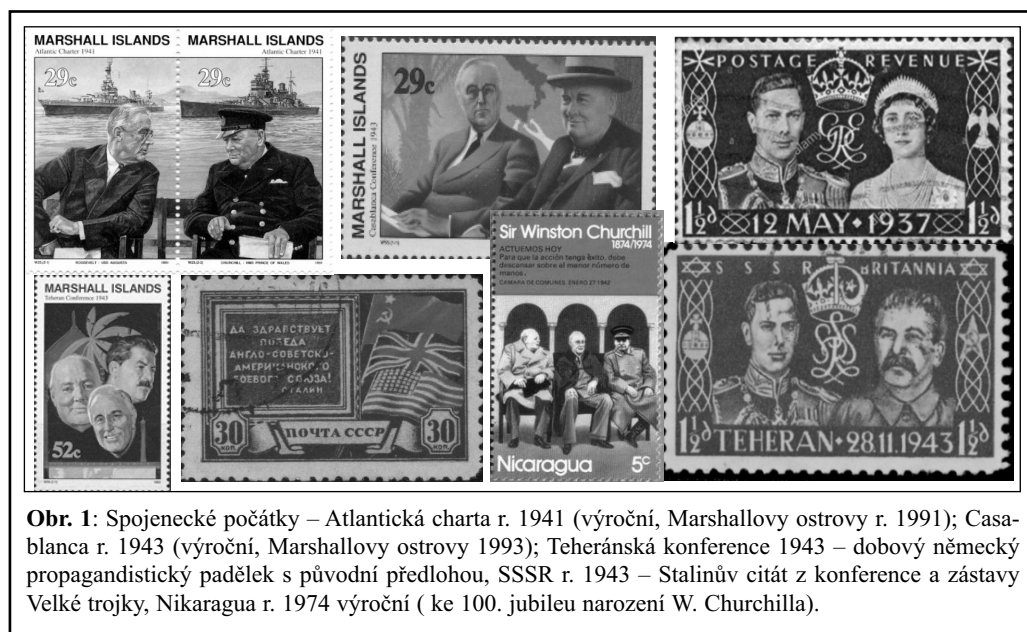
² Na Atlantickou chartu navazovala Deklarace Spojených národů z 1. ledna 1942, signovaná 26 státy. Zúčastněné státy se zavázaly společně bojovat proti Paktu tří a jejich stoupencům.

³ Srov.: https://www.stanleygibbons.com/stamps/commonwealth-and-world?dir=asc&order=sg_number_sort; <https://www.filatelie-stosek.cz/index.php?c=10> apod.[cit. 26. 2. 2019].

⁴ STRADLING, R.: *Multiperspektivita ve vyučování dějepisu: příručka pro učitele*. Praha 2003; PANDEL, H.-J.: *Handbuch Medien im Geschichtsunterricht*. Schwalbach 2005; LABISCHOVÁ, D. – GRACOVÁ, B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava 2008; ŠTĚPÁNEK, K.: *Moderní dějiny v reflexi poštovní známky a její didaktický potenciál*. In: KHONOVÁ, Jana a Barbora HOLUBOVÁ (eds.). *Přítomná minulost: XVII. A XXVIII. Letní škola historie*. Praha 2016.

vity jsou však zastoupeny pouze jednotlivinami, jejichž četnost je v úplnosti schopen postihnout v podstatě tento příspěvek. Zmíněná disproporce představuje charakteristický prvek známkové motiviky k tématu 2. sv. války.

Z kvantitativního hlediska emisním počínům zcela zřetelně dominuje opravdu dlouhá série Marshallových ostrovů celebrující 50. výročí. Více než sto třicet výjevů zařazených do poštovního oběhu připomnělo v průběhu let 1990–1995 dílčí i klíčové události a osobnosti válečného konfliktu. Pochopitelný akcent na účast USA ve válce⁵ zahrnuje i čtyři kusy známek zrcadlící proces spojeneckého setkávání.

Obr. 1: Spojenecké počátky – Atlantická charta r. 1941 (výroční, Marshallovy ostrovy r. 1991); Casa-
blanca r. 1943 (výroční, Marshallovy ostrovy 1993); Teheránská konference 1943 – dobový německý
propagandistický padělek s původní předlohou, SSSR r. 1943 – Stalinův citát z konference a zástavy
Velké trojky, Nicaragua r. 1974 výroční (ke 100. jubileu narození W. Churchilla).

Sovětsko-německá smlouva o neútočení z 23. srpna 1939 uzavřená na deset let nenašla ve známkové reflexi přímou odezvu a nemělo by smysl pátrat ani po jejím pozdějším připomenutí. Zcela jinak tomu bylo v případě tajného dodatku o rozdělení sfér vlivu ve východní a jiho-východní Evropě, každopádně však na troskách Polska. Německo ani sovětské Rusko nebylo z obnoveného polského státu nadšeno a problematické vztahy přetrvávaly s meziválečným Československem kvůli Těšínsku. Stejně tak se dalo očekávat, že náš severní soused bude mít obdobný problém i s Litvou. Poštovní známky jsou pro vlády prostředkem legitimizace, demonstrují tedy do zahraničí i vlastnímu obyvatelstvu, které území mají pod kontrolou. Totéž udělali Rusové poté, co obsadili území východně od linie tajně smluvené Molotovem a Ribbentropem. Vydali sérii pěti známek (r. 1940) připomínající zábor toho, co nazývali západní Ukrajinou s Běloruskem a upozornili na událost dvojnámkovou emisí znovu v roce 1949, kdy polské úřady oficiálně uznaly obě republiky v nových hranicích. Proces rozpadu a okupace polského stá-

⁵ Předpokládané důvody: Mezi USA a Marshallovými ostrovy platí od r. 1986 s obměnami *Dohoda o volném přidružení*. Američané odtud během druhé světové války vypudili Japonce a desetiletí poté ostrovy spravovali ve formě poručenského území.

tu definitivně uzavřela přetisková provizória a později i regulérní známky tzv. Generálního Gubernementu. Finální dějství dramatu proběhlo opět pod taktovkou SSSR. V rámci výsledků jaltské konference obsadil sporná území, která vlastnil v letech 1772–1920 a 1939–1941, čímž ratifikoval ustálení východní hranice Polska na tzv. Curzonově linii. Polsko bylo naopak rozšířeno o západní „znovu získaná“ území až po hranici s Německem na Nise a Odře. Legitimitost stvrzena r. 1985 třídílnou sérií polské pošty „40-lecie Ziemi Odzyskanych“.⁶

V letech 1920 až 1946 existoval maďarský stát ve formě konstituční monarchie řízené regentem Miklósem Horthym. Na známkách jej identifikujeme pod označením Magyar kir.(aly) posta nebo Magyarország. Na základě Druhé vídeňské arbitráže z léta 1940 obsadilo Maďarské království severní polovinu Sedmihradska. Náměty medializující tento sled událostí se však dohledat nepodařilo.

Rumunsko vystupující v roli německého satelitu patří k těm nemnohým, které uplatněním jednoduché symboliky medializovalo výjimečně i známkovou produkcí svoji příslušnost k Ocelovému paktu a tudíž i „náhradní“ územní zisky (za ztrátu severního Sedmihradska a jižní Dobruďže – 1940): série tří známek z r. 1942 – jedna s portréty vůdců paktu, rumunského panovníka a obrysem územního záboru po přepadení SSSR (rum. Besarabia).

Obř. 2: Jaltská konference 1945 – výroční známky Belgie r. 2000, Rusko r. 1995, Malta r. 2015 a Marshallovy ostrovy r. 1995.

Po upozornění na neobyčejnou emisní aktivitu pošty Marshallových ostrovů nás již nepřekvapí, že úvodní známku spojenecké diplomacie nutno hledat právě zde. Výroční (r. 1991) poštovní cenina opatřená textem *Atlantická charta r. 1941* vykazuje spíše znaky někdejších školních naučných tabulí. Zatímco pozadí vyplňují působivé siluety válečných lodí USS Augusta a HMS Prince of Wales, první plán patří podobiznám F. D. Roosevelta a W. Churchilla s historickým dokumentem v ruce. Navazující 50. výročí spojeneckého konferování v Casablance oslavila tentokrát jediná příležitostná známka opět z Marshallových ostrovů (r. 1993). Dvojportrét sedících státníků doplňuje mapové pozadí Středomoří s Apeninským poloostrovem a Sicílií – bezprostřední invazní cíl.

Školní učební texty jen zřídka vynechávají Teheránskou konferenci – první společné setkání Velké trojky. Proběhlo zde plánování konečné strategie války proti Německu a jeho spojencům, stanovení data Dne D. apod. Jinými slovy, symbolické přenesení obsahu do adoračního vizuálního sdělení je pro výtvarníky pracující na objednávku obvykle velikou výzvou. Jaké výsledky pátrání přineslo? Pouhopouhá jedna poštovní známka SSSR aktuálně emitovaná již v listopadu

⁶ Srov. blíže např. v katalogu: Michel PL 2971.

1943 ke konferenci v Teheránu zobrazuje vlajky SSSR, Velké Británie a USA se Stalinovými slovy: „Ať žije vítězství anglo-sovětsko-americké vojenské aliance!“ Jednání však vyburcovalo k aktivitě i nacistického soupeře. Neobvyklou kapitolu známkové produkce (nejen) 2. světové války představují falza ve službách propagandy a dezinformace. K německým padělkům zacíleným k rozvracení spojenecké jednoty upevněné vrcholnou schůzkou se řadí červenohnědě tónovaná poštovní známka z r. 1943 s portréty krále Jiřího VI. a Josefa Stalina v dolní části opatřená textem „Teheran. 28. 11. 1943“, 1½p(ence). Znamka karikuje britskou korunovační známku z roku 1937. Falzifikát královnu Alžbětu v panovnickém páru nahradil Stalinem a „skutečné strůjce“ parodovaného spojení naznačují šesticípé židovské hvězdy v rozích. Na boku vidíme komunistické symboly příslušné SSSR, původní text Postage revenue je nahrazen: SSSR Britannia. Zřejmá snaha objednavatele zasít záškodnickým šířením nedůvěru ke spojencům a narušit jednotu vzdorujícího obyvatelstva.

Pro středoamerickou Nikaraguu a africké Togo se 100. výročí narození S. Churchilla stalo důvodem připomenout jej kupodivu emisí právě s Teheránským konferenčním motivem. U příležitosti 60. výročí akce byly v USA vydány také tři speciální obálky prvního dne.⁷

Na Krymské konferenci od 4. do 11. února 1945 v letovisku Livadia, byly definovány vojenské plány spojeneckých sil a vymezeny základní principy poválečné politiky. Účastníci deklarovali zničení německého militarismu a nacismu, SSSR souhlasil se vstupem do války proti Japonsku po kapitulaci Německa. Na konferenci bylo také rozhodnuto zřídit OSN. Ruská pošta připomněla 50. výročí porážky nacistického Německa a vítězství ve Velké vlastenecké válce sérií pěti známek, z nichž hned dvě celebrují vrcholná jednání Spojenců. Na známce věnované krymským rokováním nalézáme kolektivní portrét Stalina, Roosevelta a Churchilla vycházející ze známe dobové fotografie. Pozadí však oproti snímku nahradila mapa světa. Formou prostého fotografismu vzpomínala ještě Malta r. 2015 a Belgie (r. 2000). Posledně jmenovaná známka (obr. 2) nezapře jistý didaktický potenciál. Státníci totiž nemají mapu Evropy s železnou oponou za sebou, nýbrž před sebou. Jako by jim průhledná, přesto zřetelná, překážka bránila ve výhledu (do společné politické budoucnosti)?

Třetí, berlínské setkání, se již konalo v srdci poraženého Německa na postupimském zámku Cecilienhof. Ústředním bodem konference byly otázky související s poválečným uspořádáním, demilitarizací, demokratizací apod. Druhý motiv zmíněné série ruské pošty připomněl 50. výročí Postupimských jednání výmluvnou symbolikou zástav SSSR, USA a Velké Británie s obrysovým pozadím demilitarizovaného Německa, rozděleného do okupačních zón, jakož ve třetím plánu i skloněnými vojenskými standartami poražených armád a drcenými hákovými kříži (obr. 3). Symboličnost výjevu, obdobně jako tematicky shodná perestrojková známka (r. 1985) nicméně nepoklesla k laciné studenoválečnické propagandě události, což však nelze tvrdit o starším námětu z východoněmecké produkce.

Trojdielná poštovní známka NDR z r. 1970 k 25. výročí podepsání Postupimské dohody v ústřední části využila dobovou fotografii zachycující vládní delegace SSSR, Velké Británie a Spojených států při jednáních u kulatého stolu (rudé pozadí). Kupón vlevo obsahuje průčelí zámku Cecilienhof v Postupimi, kde se konference uskutečnila uprostřed léta 1945, před vchodem do objektu v perspektivní zkratce vyobrazena obří rudá hvězda. Kupón vpravo prezentuje obálku publikovaného textu Postupimské dohody v ruštině, angličtině, francouzštině a němčině

⁷ Mediálně však vystupují z rámce tohoto příspěvku. Kresebné a fotografické motivy připomínají portréty či místa jednání, vydané známky se však tematicky omezují na portréty jednotlivců nebo válečné děje. Srov. blíže: <http://www.ronnei.com/wsc2003.html> [cit. 19. 2. 2019].

Obr. 3: Postupimská konference 1945 – výroční známky: NDR 1970, SSSR 1985, Rusko 1995 a Marshallovy ostrovy 1995.

(rudý podklad). Aplikace prvků marxistické symboliky nejen propagandisticky posouvá výklad akce, ale činí tak zcela v stereotypních intencích komunistické obrazové diktatury.

Ve výčtu nemohou chybět Marshallovy ostrovy r. 1995: Výtvarník⁸ v prvním plánu ponechal Stalina a Harryho S. Trumana. Výsledky voleb ve Velké Británii (Clement R. Attlee za W. Churchilla) poté inspirovaly doplnění na fiktivní čtyřportrét (obr. 3).

Obraz padělatelského tématu ve filatelistickém materiálu světové války by bez zmínky odvedné akce z druhé strany fronty nebyl úplný. Propagandistickými padělkami zesměšňujícími vedoucí osobnosti protivníka se zabývali pochopitelně i Spojenci (obr. 4). Zatímco na známce německé říše s textem „Dva národy jeden boj“ a sebevědomým dvojportrétem Hitlera s Musolinim (na italské obdobně: „Poste Italiana Due popoli una guerra“ r. 1941) ještě přihlížíme nedotčené fašistické propagandě, do falzifikátu však spojenečtí výtvarníci vložili několik karikujících změn. Komičnost scény čelem k sobě obrácených vůdců nyní podtrhuje Hitlerův výraz připomínající nejspíše vrčícího psa poutající překvapenou mimiku Mussoliniho. Dílo dotváří výsměšná modifikace původního textu na: „Dva národy jeden vůdce“ (obr. 4). Cíle výtvarného útoku nesou shodné rysy s příkladem výše – vyvolat nedůvěru obyvatel ve spojení a deklarovanou jednotu.

⁸ Námět představuje výřez z rozsáhlejší kompozice výtvarníka: Shannona Stirnweise <http://www.artworkoriginals.com/EB5TBZ8H.htm> [cit. 11. 1. 2019].

Obr. 4: Spojenecká propaganda Osy a Ocelového paktu 1939–1945 v reflexi poštovní známky: Německá říše r. 1938; 2× britská propagandistická falza italských známek r. 1943 (nahore uprostřed), 2– Itálie r. 1941 předlohy pro britské padělky (dole uprostřed), Rumunsko r. 1942.

K didaktice a metodice tématu

Je pochopitelně žádoucí, aby případná analýza a interpretace zvoleného historického tématu žáky – tedy i vrcholná diplomacie 2. světové války – probíhala z vícero obrazových, případně kontrastivně laděných, informačních zdrojů. Můžeme však nouzově vyjít i z tematicky sestaveného souboru poštovních známek, obsahujícího prvoplánovou či skrytou symboliku, jež aktuálně reagovaly na dobovou situaci nebo ji u příležitosti výročí připomínají.

1) SSSR v rámci výsledků jaltské konference obsadil sporná území, která vlastnil v letech 1772–1920 a 1939–1941, takže východní hranice Polska se ustálila na tzv. Curzonově linii. Polsko bylo naopak rozšířeno o západní „nová území“ až po hranici s Německem na Nise a Odře. Žáci srovnávají s dalšími informačními zdroji, odhadnou a popíší primární důsledky těchto změn: migrace obyvatelstva.

2) Trojdílná poštovní známka NDR z r. 1970 k 25. výročí Postupimské dohody implementuje prvky komunistické symboliky. Symbolika, dobové osobnosti, realie a uplatněná média včetně faktografických údajů a zařazení emise známky do původních souvislostí představují vhodný materiál k mediálně výchovné analýze a interpretaci. Dobovou fotografii zachycující vládní delegace SSSR, Velké Británie a Spojených států při jednáních u kulatého stolu (rudé pozadí). Kupón vlevo obsahuje průčelí zámku Cecilienhof v Postupimi, kde se konference uskutečnila ve dnech 17.–28. 8. 1945, před vchodem perspektivně vyobrazena obří rudá hvězda. Kupón vpravo prezentuje obálku vydaného textu Postupimské dohody v ruštině, angličtině, francouzštině a němčině (rudý podklad). Aplikace prvků komunistické symboliky demonstrativně posouvá výklad a smysl akce. Žáci popíší jednotlivé elementy, formulují jejich význam, vyloží celkové pojetí motivu a pokusí se na základě dějepisných znalostí o zdůvodnění (studená válka apod). Zjistí a posoudí na základě dodatečných informačních zdrojů diplomatické a mezinárodně-politické zkušenosti státníků.

kých údajů a zařazení emise známky do původních souvislostí představují vhodný materiál k mediálně výchovné analýze a interpretaci. Dobovou fotografii zachycující vládní delegace SSSR, Velké Británie a Spojených států při jednáních u kulatého stolu (rudé pozadí). Kupón vlevo obsahuje průčelí zámku Cecilienhof v Postupimi, kde se konference uskutečnila ve dnech 17.–28. 8. 1945, před vchodem perspektivně vyobrazena obří rudá hvězda. Kupón vpravo prezentuje obálku vydaného textu Postupimské dohody v ruštině, angličtině, francouzštině a němčině (rudý podklad). Aplikace prvků komunistické symboliky demonstrativně posouvá výklad a smysl akce. Žáci popíší jednotlivé elementy, formulují jejich význam, vyloží celkové pojetí motivu a pokusí se na základě dějepisných znalostí o zdůvodnění (studená válka apod). Zjistí a posoudí na základě dodatečných informačních zdrojů diplomatické a mezinárodně-politické zkušenosti státníků.

3) Belgickou výroční známku (r. 2000) je možné využít v mezipředmětových vztazích dějepis–zeměpis. Před sedící Velkou trojkou se nachází obrysová mapa Evropy s vyznačením železné opony. Žáci plní jednoduché úkoly z historické geografie, pojmové i souvislostní. Objasní symboliku tohoto výtvarného propojení – formulují jednoduché hypotézy.

4) Námět z pětiznamkové série Ruské pošty: 50. výročí Postupimských jednání. Žáci popíší viděné. Určí prvky se symbolickým významem: vlajky SSSR, USA a Velké Británie v obrysu zonálně děleného Německa, spodní část pokrytou skloněnými vojenskými standartami poražených armád a troskami hákových křížů. Vyloží účel a propojení historických faktů se symbolickými prvky. Pomenují okupační zóny a porovnají se zástavami. Objasní absenci francouzské vlajky v kontextu čtyř okupačních zón a zjistí z dodatečných informačních zdrojů, proč se Francie stala členem tzv. Kontrolní komise. Posoudí míru neutrálního či propagandistického zpracování historické události.

5) Postupimská konference 1945 – výroční známka – Marshallovy ostrovy 1995. Fiktivní konferenční stylizovaný čtyřportrét Stalina, W. Churchilla, Harry S. Trumana a s ohledem na volební výsledky ve Velké Británii Clementa R. Attleeho (za W. Churchilla). Žáci objasní politické pozadí obměn ve složení Velké trojky, případně vyhledají podoby politiků na internetu.

6) Padělky karikující spojenectví soupeře. Německé r. 1944 a britské r. 1943 falzum. Žáci popíší obsah obrazového sdělení. (Případně srovnají s předlohou). Určí prvky se symbolickým významem, srovnají shody a odlišnosti obou námětů. Objasní cíle karikatur.

7) Casablanca r. 1943 – výroční, Marshallovy ostrovy 1993. Žáci zjistí z dostupných zdrojů stanovené cíle konference, srovnají schválené invazní cíle a požadavky sovětského spojence. Vyloží souvislost mezi tématem a mapovým pozadím známky.

Závěrem

Při studiu klíčových diplomatických aktivit 2. světové války v reflexi malého vzorku poštovních známek jsme našli řadu nejen hodnotově neutrálních ale i silně propagandistických, (dokonce karikujících) symbolických a alegorických motivů. Ať už jednotlivé prvky nebo celky, svoji čitelnost a jednoznačnost výkladu si uchovaly přes časový odstup do současnosti a představují vhodný materiál k drobným analyticko-receptivním činnostem žáků. Uplatnění ikonického textu v (dějepisné) výuce by nicméně nemělo být omezeno pouze na tento informační zdroj, přestože známky s diplomatickými aktivitami 2. světové války vlastně obsahují více vizuálních médií (fotografické momentky, propagandistická schémata i politické citáty). Multiperspektivita je v moderní (dějepisné) výuce žádoucí samozřejmostí. Poštovní známky sice naznačují tendence v prioritách dobové společnosti ohledně stereotypizované symboliky, osobnostních kultů, bojových spojenectví či legitimizace stávajícího nebo adorace, eventuálně negace, předchozích režimů. Jako spolehlivé měřítko existence nebo míry těchto propagandistických projevů však

nestačí a vyžadují další mediální srovnání. V elementární rovině je žádoucí tento princip přenést do dějepisné výuky (ačkoli přínosem k popularizaci média bude s ohledem na věk žáků i pouhé motivační či faktografické uplatnění). Multiperspektivní strategie spojená s formami objevného učení pak představuje jednu z možných forem účinné implementace mediální výchovy do dějepisu.

PhDr. Kamil Štěpánek, CSc.
katedra historie
Pedagogická fakulta MU
Poříčí 9
603 00 Brno
Česká republika
e-mail: stepanek@ped.muni.cz